

NURETTİN TOPÇU’NUN İDEAL OKULU: “MİLLİ MEKTEP”

Ali Sedat ASLAN*

Günümüz dünyasında insanın eğitimi sorunu hala güncelliğini korumaktadır. Ülkemizde de bu sorun derinleşerek varlığını sürdürmektedir. Her ülke, kendi milleti ve devletin geleceği için insana yapılacak yatırımın başında eğitimi görmektedir.

Dünyada alternatif eğitim araştırmaları, çalışmaları ve uygulamaları her geçen gün ilgi görmeye devam etmektedir. Özgün eğitim modelleri oluşturmada adeta bir yarış söz konusudur. Uluslararası ölçme kuruluşlarının yayınladığı raporlar, hala ülkelerin kendilerini değerlendirme ve çözüm bulma arayışlarını canlı tutmaktadır.

Son yıllarda ülkemizde eğitim sistemi üzerinde hemen hemen tüm taraflar görüş bildirmektedir. Siyaset kurumu, bürokrasi, ilgili sivil toplum kuruluşları Türkiye’nin kabuğuna sığmadığını, genç nüfus potansiyelinin yeterince iyi değerlendirilemediğini, eğitim sisteminin yetersizliğini, alternatif yaklaşımların gerekliliğini savunmaya başlamışlardır. Bu yaklaşımı önemli bulmakla birlikte sorunun tarihi, siyasi, felsefi, sosyal ve kültürel boyutlarını göz ardı edemeyiz. Yaşadığımız dünyanın gerçeklerine gözümüzü kapatamayız. Aynı şekilde yaşadığımız dünyanın ve uygarlığın dayatmalarına da sessiz kalamayız. Bu durum ister istemez kendimize dönmemize neden olacak her türlü potansiyel birikimimizi harekete geçirmemizi gerekli kılmaktadır. Bunun yolunun iki temel sorunun cevabını vermekten geçtiğine inanmaktayız. Birincisi “**insan modeli**”miz nedir? İkincisi ise kendi insanımızın eğitimi için ne ortaya koyuyoruz?

Bu iki sorunun cevabını verme sadedinde görüşlerine müracaat edilecek eğitimcilerden biri de şüphesiz Nurettin Topçu’dur. Neden Nurettin Topçu? Nurettin Topçu, hem Osmanlı döneminin son döneminde, hem de Cumhuriyetin kuruluşu ve sonrasında yaşamış; hem klasik eğitim, hem de modern eğitim almış; hem batıda, hem de Anadolu’da yaşamış; hem Batı felsefesi, hem de İslam felsefesi üzerinde incelemeler yapmış, hem eğitimin teorisi, hem de pratiğini yapmış, hem akademik, hem de mesleki alanda eserler vermiş bir dava adamı, muallim, münevver olarak durmaktadır. Özellikle onun “**Türkiye’nin Maarif Davası**” kitabında ortaya koyduğu fikir ve öneriler ülkemizin ideal okulunun kuruluşuna katkı sunacak niteliktedir. Bu yazıda özellikle onun “Milli Mektep” olarak ortaya koyduğu fikirlerinin tahlil ve analizini yapmaya çalışacağız.

Konunun detaylarına geçmeden önce maarif, dava, mektep, muallim, talebe, talim ve terbiye kavramları üzerinde durmak gerekecektir. Nurettin Topçu yazılarında ve eserlerinde bu kavramları sık sık kullanmaktadır.

Maarif, marifet kelimesinin çoğuludur. Marifet ise Arapça "a-r-f" kök fiilinden türetilen bir mastardır. Lügate, sezgi, iç tecrübe, hissetme ve yaşama yoluyla idrak etme, anlama, kavrama, bilme, sağlam görüş, hakikate vakıf olma, görüp yaşayıp, tadarak elde edilen bilgi olarak tarif edilir.¹ Kavramın bu lügat anlamı kendi içinde yetenek ve kabiliyeti de barındırmaktadır. Türkçemizde günlük dilde kimi yetenek ve kabiliyetli olan insanları tarif etmek için marifetli insan denmektedir. Buradan hareketle Osmanlı eğitim sisteminin genel adının “Maarif”

* Eğitimci, İlahiyatçı Yazar

¹ İsa ÇELİK, Yrd. Doç. Dr., Tasavvuf Tarihinde Arif Kavramı, Tasavvuf İlmi ve Akademik Araştırmalar Dergisi, ss. 25-52 2004, Ankara

konulmuş olmasının tesadüfi olmadığını düşünmekteyiz. Özellikle Enderun eğitiminin yetenek ve kabiliyet merkezli olduğu da tarihi bir durum olarak bu görüşümüzü destekler niteliktedir.

Dava, sözlükte “çağırarak, seslenmek, dua etmek, getirilmesini istemek” anlamlarına gelir. Fıkıh terimi olarak bir kimsenin başka bir kimseden hâkim huzurunda hakkını istemesini ifade eder. (Mecelle, md. 1613) Buradaki “hak” kelimesiyle hem hakkın tesbiti ve temini, hem de haksız taleplere karşı kişinin hukuken korunması ve hakkının ihlâlinin önlenmesi kastedilir.² Mecazi olarak ise sorun³ demektir. Söz konusu eğitim olunca, insanın doğumuyla getirdiği temel hakların korunumu ve yerine getirilmesinin önünde duran sorunların çözülmesi için sürdürülen çaba ve gayrettir.

Mektep, sözlükte “yazmak” anlamındaki “k-t-b” kökünden mekân ismi olan mektep (çoğulu mekâtib) “okul” demektir.⁴ Mektep ve okul kavramları etimolojik olarak birbiriyle tam örtüşmemektedir. Okul dilimize Fransızcadan geçme ekol kavramından türetilmiştir.⁵ Mektep ise kavram olarak kitapla, yazmakla ilişkilidir.

Muallim, kelime olarak Arapça kökenli “a-l-m” kökünden gelen ilim kelimesinden türeyen, talim eden, öğretene, öğretmene ve hoca demektir.⁶ Bilgi öğretme işini yapandır. Nurettin Topçu düşüncesinde öğretmen kelimesi yerine kullanılan muallim kelimesinin ayrı bir önemi vardır. Muallim, âlim donanımına sahip dünyanın en büyük mesuliyetine sahip insandır.

Talebe, sözlükte istekli ve öğrenci anlamına gelmektedir.⁷ Nurettin Topçu, öğrenci yerine talebe kelimesini kullanmayı yeğler. Ona göre talebe, hakikat peşinde koşmayı talep edendir. İsteme ve dileme anlamlarını içinde barındıran talebe kelimesi, öğrenmede önemli olan isteklilik arzusunu da karşılamaktadır.

Talim, Sözlükte “bir şeyi gerçek yönüyle kavramak, bir nesnenin şekli zihinde oluşmak, nesneyi gerçek haliyle bilmek” anlamındaki ilm kökünden türeyen ta‘lîm “birine bilgi öğretmek, ders okutmak” demektir. (Râgıb el-İsfahânî, el-Müfredat, “a-l-m” md)⁸

Terbiye, Arapça korumak, ıslah etmek, gözetmek, yükseltmek anlamındaki “rabv” kökünden türeyen terbiye kelimesine “çocuğu veya ekini besleyip büyütme, geliştirmek” manası verilmiştir. (Fîrûzâbâdî, el-Şâmûsü’l-muhit, “rbv” md.).⁹

Nurettin Topçu düşüncesindeki bu temel kavramları kısaca açıkladıktan sonra onun “**Milli Mektep**” olarak adını koyduğu ve modern dildeki ideal okul üzerine düşüncelerine geçebiliriz.

Nurettin Topçu da ideal bir neslin peşindir. Ona göre dünyanın en heybetli gençliğini hayata çıkarmıştık. Ancak, erginlik çağından sonra ihtiyarlayan her canlı varlık gibi, milletimizin tarihi de o muhteşem gençlik devrini aşarak yorgunluk çağını tanıdı. 17. asırdan asrımızın eşiğine kadar geçen üç asır içinde bu muhteşem şahsiyetin çözüldüğünü görüyoruz. Ona yeni bir gençlik aşısı yapmak gerekiyordu. Asrın başından beri üç defa hamle yapmak isteyen gençliğin,

² TDV İslam Ansiklopedisi, Dava Maddesi, c.9, s.12

³ Türk Dil Kurumu, Dava Maddesi.

⁴ TDV İslam Ansiklopedisi, Mektep Maddesi, c.29, s.5

⁵ Türkçe Sözlük, Okul Maddesi, Mehmet Doğan

⁶ Ferit Devellioğlu, Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Muallim Maddesi, s.785

⁷ A.g.e. s.1231

⁸ TDV İslam Ansiklopedisi, Talim Maddesi, c.39, s.515

⁹ A.g.e. c.39, s.515

üçünde de yıkıldığı görüldü. Her defasında yıkılışımızın sebebi, benliğimizden kaçarak, Batı'nın taklitçiliğine sığınma sevdamızdır.¹⁰

Neslimizin yıkımında etkili olan saiklerin başında materyalizm, pozitivizm, değerler dünyasını altüst etme ve fizyolojik iştihaların hâkimiyetine teslim olma gelmektedir.¹¹ Neslin yıkımında onu uçuruma götüren yollar vardır: **Birincisi** ahlak yeminini unutup siyaset ve tedbir yolunu tutmaktır. **İkincisi** yaratıcılığın yerini taklitçiliğin tutmuş olmasıdır. **Üçüncüsü** iman ve ümidi bırakarak kendi zaafılarını kabul etmektir. **Dördüncüsü** hayat mücadelesinde olduğu gibi fikir mücadelesinde de düşmana karşı koyarken düşmanın silahlarını kullanmaktır. **Beşincisi** kendi iradesini kendi eliyle çürüten nesillerde kurtarıcı bir şef ihtiyacıdır. **Altıncısı** iradesi yıpratılan ve kendine güven gücünü kaybeden son nesiller, bir mesuliyetle karşılaştıkları anda determinizme sığınmaktır. **Yedincisi** ise vazifeye karşı koyulan hürriyet tepkisidir.¹²

Bu yıkım hareketi ve uçurumlar karşısında kıvranan nesli tedavi için, tam hastalığın bulunduğu yerden işe başlamak lazım geliyor. Uzviyetten ilme, ilimden felsefeye, felsefeden sanata ve ahlaka ve nihayet dine yükselmemiz lazımdır. Böyle adım adım yürüyüş, hasta, hem de şaşkın bir nesli Allah'a götüren yolda yeniden canlandırabilir. Bu iş bir maarif işidir ve bir neslin kurtuluşunu ancak maarifinin yükselmesinde aramak lazımdır.¹³

Peki, bir neslin kurtuluşunu sağlayacak “**Milletin Maarifi**” nasıl olmalıdır? Çünkü maarif hangi yönde yürürse millet ruhu da onun arkasından gider. Şu halde millet, maarifi demektir.¹⁴ Yüzyıldan fazla zamandır sıra ile Fransız, Alman, İngiliz kültür ve maarifine teslim olduktan sonra bugün Avrupa için bile korkunç yıkım kaynağı olan Amerikan maarifine sığınma cinayetini işlemekten çekinmedik. Bütün insanlık için bir musibet olan bu sonuncusu, fikir ve irfan yolu ile değil, siyaset ve onun dikenli eli olan ticaret yolu ile vatanımıza girmiş bulunuyor.¹⁵ Her şeyden önce millet mektebinin hem kendi elimizle yıkılması, gelecekteki nesillerin bize lanet bakışlarının çevrilmesine tek başına yeter bir hadisedir. “Milletin istiklalini kazandım, mektebimin istikbalinden vaz geçtim” diye övünmek sade bir vatan katiline yakışır. Ruhların yapıcısı olan mektebin istiklali feda edilirken, kapitülasyonların zehirli yadigarı olan yabancı okullar bu vatana tüneyen baykuş yuvaları halinde zehirlerini saçtılar.¹⁶

İlkokuldan üniversitesine kadar millet mektebini yıkan bir ülkede milli ruhtan ne eser kalabilir? Güzel dilimizi vaktiyle Divan edebiyatının nesircileri kurutuyordu; şimdi onu Dil Kurumu boğazlamaktadır. Nitekim “Osmanlıca” diye asırlar içerisinde gelişen Türk dili hançerlendikten sonra Batılı kelimeler dilimize kolayca dilimize akın etmeye başladı. Dinin de bir içtimai kurum olduğunu unutmamalıyız. Ancak bu anlayışla İslam dininin, milletimizin ruh ve ahlak kaynağı olduğunu anlamakta güçlük çekilmez. Sanat alanında da millet varlığımızı yaşatacak akım göze çarpmıyor. Sinan'ın ve Yunus'un, Kemal'in ve Akif'in arkasından giden bir deha yetişmiyor. Milli sahne ve milli sinema denen temsil sanatları ise sahip olduğumuz ruh ve zevk seviyesinin çok düşük şahitleridir.¹⁷

¹⁰ Nurettin Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014, s.21

¹¹ A.g.e. s.21-22

¹² A.g.e. s.25-28

¹³ A.g.e. s.29

¹⁴ A.g.e. s.30

¹⁵ A.g.e. s.31

¹⁶ A.g.e. s.33-34

¹⁷ A.g.e. s.35-36

Kendimiz için yepyeni bir “**maarif sistemi**” kurarak işe başlamak zorundayız. Bu maarifin ilkokulundan üniversitesine kadar bütün basamaklarında bin yıllık millet iradesiyle bin dört yüz yıllık millet karakteri yaşatılırsa bizim olacaktır.¹⁸ Millet ruhu ile bağları kopartılan “**okul**”da, millete insan yetiştirmek için değil, “**fabrika**”ya usta yetiştirmek için çalışıyoruz. İnsanlığın gidişinde bu eşsiz gerileyiş, inkılap adı ile adlandırılrsa bile nesilleri bir cehennem hayatına doğru götürmektedir. Bunların karşısında ruhların selametini dini yaşayışta arayanların hali daha acıklıdır. Bugün yaşatılan İslam kültürü ruhla bağlarını koparmış bir iskelet, ilme ve hakikat sevgisine düşman ilkel toplumların yaşattığı dar kaidecilikten başka bir şey değildir.¹⁹

Bize bir “**insan mektebi**” lazım. Bir mektep ki bizi kendi ruhumuza kavuştursun; her hareketimizin ahlaki değeri olduğunu tanıtsın; hayâya hayran gönüller, insanlığı seven temiz yürekler yetiştirsın; her ferdimizi milletimizin tarihi içinde aratsın; vicdanlarımıza her an Allah’ın huzurunda yaşamayı öğretsin. Bu mektebin yetiştiricileri sadece bir memur değil, “**örnek insan**” olacaklardır.²⁰

Mektep Nedir?

Mektep, öğrenme yeridir. Hayat çok gayeli öğretim yapar, mektep ise tek gayeli öğretim yapar. Mektep, ruhu sonsuzluğun sevgisine kavuşturur. Bu sebepten denebilir ki mektep, mabettir.²¹ Hayatta esas olan hadise yaşamak, mektepte ise tanımaktır. Mektep, öğrenme yeridir, dedik. Öğrenme, her şeyden önce bir “**çıraklık**”tır. Mektep çıraklık yeridir, diyebiliriz ki bir “**tezgâh**”tır. O tezgâhta usta yapar, çırak tekrarlar. Usta verir, çırak alır. Mektepte alınan ders, ya bir tasavvurdur, hayale mal edilir; ya bir hünerdir, ele mal edilir; ya bir iradedir, iktidarımıza ilave edilir; ya da bir aşktır, kalbe doldurulur.²²

Neyi öğrenip, neyi öğrenmemeliyiz?

Öğreneceğimiz şeyler, her şeyden evvel şahsiyetimizin özetini teşkil eden âlemle ilgili olmalıdır. Halk gelişi güzel her şeyi bilebilir. Âlim ve mütefekkir ise ancak kendine lazım olan, kendini işleyen şeyleri bilir.

Daha ilkokulda bütün eşyanın bilgisini sunan, ortaöğretimde cihan tarihini, cihan coğrafyasıyla birlikte genç dimağlara aktarmak isteyen bu günkü mektep (okul) pek bedbahttır. Ruhlara istikamet vermekten uzaktır.

İyi bilen iyi olmak ister, fenayı bilen fena olmaya, farkında olsun olmasın, heveslenir. Zira her bilgide bir cazibe vardır. Fenalıktan korunmak için, fenalıkların az çok bilgisine sahip olmak zarureti ise, tehlikeli bir makineye elimizi kaptırmamak için edineceğimiz bilgiden başka bir şey değildir.²³

¹⁸ Nurettin Topçu, Türkiye’nin Maarif Davası, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014, s.37

¹⁹ A.g.e. s.43-44

²⁰ A.g.e. s.46

²¹ A.g.e. s.49

²² A.g.e. s.50

²³ A.g.e. s.53-55

Mektebi nerede arayalım?

Belki her tarafta mektep var ve bütün ömür sürekli bir talebelik veya çıraklıktır. Aramızda her yaştan ve her meslekten mektep görenlerle görmeyenler var. Bunlar hayattan ders almasını bilenlerle bilmeyenlerdir.

Nurettin Topçu'ya göre mektep hayatın tüm alanlarını kuşatıcı mahiyettedir. Aile, din, ahlak, sanat, devlet, hukuk, siyaset, basın, ticaret birer mektep olduğu gibi, itaat, isyan, sevgi, ihtiras, mağlubiyet, musibet, sabır, hüsrân, iman, ibadet de birer mekteptir. Mektep, bu izahlardan anlaşılıyor ki, maddeden manaya yükselişin, disiplinin, çokluktan birliğe doğru gidişin, kaidenin ve nizamın bulunduğu her yerde vardır.²⁴

Nurettin Topçu'ya göre **“milli mektep”** aynı zamanda devlet mektebidir. O, yabancı ve özel okullara şiddetle karşı çıkar. Bir milletin bağrında yabancı mektep, mektebi yıkıcıdır; milletin kültüre sokulmuş hançeridir. Bugün Türk maarifinde zehirli birer mantar gibi fişkırان özel okullar birer ticaret yeridir. Yabancı mekteple özel okul el ele verip millet maarifini birlikte hançerliyorlar.²⁵

Milli Mektebin Muallimi

Nurettin Topçu, muallim ile öğretmen arasında ayırım yapar. Öğretmenliği bir memuriyet olarak görür. Köylerimizin Anadolu'yu ve onun dünya içindeki yerini tanıyan tan kültürlü muallime ihtiyacı var. Bu ihtiyacı okuma yazma belletmeye memur köy öğretmeni karşılayamaz. Bu, yetişmesini dilediğimiz muallim, memleketin beklediği hakiki ve büyük inkılabı yapacak insandır.²⁶

Nurettin Topçu'ya göre muallim ne değildir? Muallim, gençlere bilmediklerini öğreten bir nâkil (nakledici) değildir. Bu iş kitabın işidir, bilmediklerimiz hep kütüphanelerde bulunmaktadır. Muallim tüccar değildir. Maaş ve ücretinin azlığı, çokluğu davası içinde mesleğe kıymet veren insan bu mukaddes vazifeyi yapıyor sayılamaz. Bu, para değil, ruh işidir. Muallim, sadece bir memur değildir.²⁷

Kimdir **“Muallim”**? Âdemoğlunu beşikten alarak mezara kadar götürüp teslim eden, dünyanın en büyük mesuliyetine sahip insan muallimdir. Devletleri ve medeniyetleri yapan da, yıkan da muallimlerdir. Muallime değer verildiği, muallimin hürmet gördüğü ülkede insanlar mesut ve faziletlidir. Muallimin alçaltıldığı, mesleğinin hor görüldüğü milletler düşmüştür, alçalmış ve şüphe yok ki bedbahttır.²⁸

Ruhi bir varlık halinde bizi biz yapıp yoğuran ve bunca mesuliyetlere sahip olan muallim, nasıl bir insandır, nasıl bir varlık olmalıdır?

1. Her şeyden evvel muallim, hayatımızın sahibi olmaktan ziyade **“sanatkâr”**dır. Kullanıcısı değil, yapıcısıdır. Seyircisi değil, aktörüdür. O, en doğru, en güzel hayat örneğini yapar, hazırlar bize sunar; biz yaşarız.

²⁴ Nurettin Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014, s.55-59

²⁵ A.g.e. s.60-61

²⁶ A.g.e. s.64

²⁷ A.g.e. s.65-66

²⁸ A.g.e. s.69

2. Muallim, geçeceği yol bütün engellerle örtülü olduğu halde, buna tahammül etmesini bilen, tahammül etmesini seven **“idealci”**dir.
3. Muallimlik sevgi işidir, ruh sevgisidir. Ruhun ulvi olan isteklerinenefsinden her şeyi feda eden sevginin ferdi ulaştırdığı **“örnek insan”** mertebesidir.
4. Muallim, hepimizin her an muhtaç olduğu **“doktor”**dur. İman ve anlayış vasıtaları ile bizi tedavi eder. Ruhlarımıza sunar ve hakikat aleminden haberler verir.
5. Muallim, sahip olduğu bu mesuliyetle içimizde en fazla **“hür olan insan”**dır. Çünkü mesuliyetimiz, hürriyetimizin kaynağıdır.

Maarif demek, muallim demektir. Milli Eğitim Bakanlığı sadece onu düzenleyici bir cihazdan başka bir şey değildir. Kitap, program, imtihan ve bütün öğretim meselelerini çözümleyecek olan bir milletin muallim ordusudur.²⁹

Maarifin Milli Mektep Modeli Nasıl Olmalıdır?

Maarif, yalnız mekteplerde okumak ve okuyanlara bir takım bilgiler vermek değildir. O, bir milletin bütün halinde, düşünce ve yaratıcılık sahasında seferber edilmesidir. Maarifin bir fonksiyonu da cemiyet içinde idealler doğurucu olmasıdır. İdeal, genç ruhların hayat sahnesinde tırmanmayı gaye edindiği ilim, sanat, ahlak ve din dünyasına ait zirvelerdir. En aşağı üç asırdan beri sarp kayalara çarpa çarpa harap olan maarif gemimiz, kırık dökük bir gemi gibidir. Ancak büroya memur, eski tabirle kalem efendisi yetiştiriyor. Bugün talebelik ilim yolculuğu değil, diploma avcılığıdır. Muallimlik ise ne bir iman ve irşat yolu, ne de fikir ve kültürün otorite merkezidir. Hatta bir meslek bile değildir. Mektebe gelince; o artık ne mabet, ne yuva ne de ocaktır. Sadece ders odalarının bütününden ibaret bir devlet dairesidir.³⁰

İlmi hakikat daima en yukarı basamakta bulunur; alttaki basamaklar, onu oraya yükselten vasıtalarlardır. Yukarı basamaklara ulaşıldığı zaman artık onlar işlerini görmüş, bitirmişlerdir. Medreseyi takip eden mektep, acaba skolastikten kurtulabildi mi? Skolastik, üstadların otoritesini kabul eden, düşünce hürriyetini tanımayan bir zihniyetti. Mektep, aynı zihniyeti muhafaza ederek Batı’ya çevrildi.³¹

On beş sene mekteplerde okuduktan sonra, kendiliğinden bir hayat değeri ortaya koyamayan, bir ekonomik davanın veya bir tarihi şahsın eleştirisini yapmaktan korkan, şahsi bir sanat ve din anlayışına sahip olmayan, kafasının işleyişi bakımından “mektebe girdiği gibi çıkan” gençleri hayat sahnesinde bulduk. Bu bilanço gösteriyor ki, mektepte okumak sadece pratik hayatta muvaffakiyete hazırlıktır.³²

Asrımızın, ihtisas asrı olduğu ve bütün ilim kollarında keşiflerin günden güne çoğaldığı inkâr götürmez bir realite iken, ilkokulun dördüncü sınıflarından lisenin son sınıfına kadar dersleri birbirini üzerine yığıyor ve her birini döne döne tekrar ediyoruz. Gaye bu dersleri unutmamak veya tekrar tekrar hatırlamak mı, yoksa bu derslerin her birinin yardımıyla zekâyı başka sahalarda işlemek mi?³³

²⁹ A.g.e. s.72-78

³⁰ A.g.e. s.84-86

³¹ A.g.e. s.89

³² A.g.e. s.92-93

³³ A.g.e. s.94

Mektep; millet kültürün, millet ruhunun bayrağıdır. Vatan topraklarında yalnız o bayrak dalgalanır. Yabancı mekteplerin yayacağı kültürler, bir memlekete medeniyet ve irfan getirmez, belki o milletin kültürünü yara bere içinde, perişan bırakır, milli şahsiyetin millet kültürü ile vücut kazanmasını imkânsız kılar.

Yine mektebe siyasetin sokulması, affedilmesi güç bir insafsızlıktı. Yakın bir mazide kültür derslerinin hemen hepsine sokulan altı oklu rejim ve parti propagandasıyla, aşkın ve ilmin ocağı, yalanla ve ihtirasla karartıldı.³⁴

Disiplin çok sarsıldı. Mektebin içinde ve dışında, onu baltalayan bunca amiller varken, elbette sarsılacaktı. Ceza sisteminin hakikaten yok denecek hale getirilmesi en büyük gafletti. Her şeyden önce bilinmelidir ki, ceza, her zaman şiddet veya kırbaç değildir; tehlikeyi karşılayan müdafaa aletidir. Cemiyet için bir paratoner, fert için sıhhat verici bir ilaçtır. Burada hürriyetine kavuşması gereken suçlu değil, adalettir.³⁵

İlk ve orta öğretimde lüzumsuz bir merasim halinde tatbik edilen bu imtihan sistemidir. Bu sistemin diğer bir fenalığı da muallimi yetiştirici olmayışıdır. Talebenin muvaffakiyetsizliğinden doğrudan doğruya kendilerine mesuliyet gelmiyor. Bu sistemle imtihan muallimi yetiştirmiyor, mesul ederek çalıştırmıyor. Muallim meselesi, maarif davamızın ana meseledir. Maarifi yapacak olan muallimdir. Şayet değerlendirilmezse, maarifi yıkan da o olur. Muallimin, ilim ve ideal adamı olabilmesi için her şeyden evvel gönlü, fikri, istiklali olmalıdır. Bu bakımdan en iyi mektep, ekseriya müdürsüz mekteptir. Teftiş merasimidir ve bazen de bir darbedir.³⁶

Son tenkidi mektebin binasına karşı yapacağız. Hintlilerle Sibiryalıların ayrı ayrı iklimleri olduğu gibi, talebenin de ruhuna uygun bir iklim vardır. Her binada ders okutulmaz. Barınılan binanın üslubundan taşarak ruhlara dağılan telkin, ilmin “hazır ol!” kumandasıdır. Ancak böyle mekânlarda ders yapılır.³⁷

Bugünü maarifimizin beyninden başlayarak binasına kadar bütün eksikliklerini gözden geçirdik. Gerek şekil, gerek ruh ve zihniyet bakımından “**milli bir maarifimiz var**” demenin güçlüğünü itiraf edelim. Milli mektebi kurmanın mevsimi gelmiş olmalıdır. Şimdi milli mektebimizi yapmak isterken onun hangi unsurlardan meydana geldiğini düşünelim.³⁸

“Milli Mekteb”in Dört Duvarı:

1. **Muallim**, maarif davamızın yapıcı ve en esaslı unsurudur. Mesleği yalnız muallimlik olan ve bu ulvi vazifeden başka iş görmeyen idealistler ordusuna sahip olduğumuz gün, ilk zafer borusunu çalacağız. Bu gayeye doğru yürürken muallimleri ilim ve irfan seviyelerine yükseltmeye mecburuz.

Muallimlik sanatı ise, mektep kırtasiyeciliğine boyun eğerek dergi imzalayıp talim sicillerini doldurmak değil, milletin çocuklarına feda olmasını bilmektir. Bu fedakârlık harpte kanını akıtmaktan daha değerlidir.

³⁴ A.g.e. s.97

³⁵ A.g.e. s.99

³⁶ A.g.e. s.102-103

³⁷ A.g.e. s.106

³⁸ A.g.e. s.107

Türk muallimi, yarınki Türk mektebinin ve yarınki Türkiye'nin temel taşıdır. Onlar, Gazali'lerin, Necmüddin'lerin, Akşemseddin'lerin irfan ve iman çocuğu gaziler...

2. **Talebe**, hakikatler peşinde koşmayı meslek edinen insandır. Gayesi olgunlaşma olan bir mesleğin insanıdır. Mekteplerin diploma müşterisi ve istikbalin mevki dilencisi değildir. Disiplinin, kâinattaki nizam gibi bir zaruret olduğuna inanmış, diğer içtimai sınıf insanlarına örnek olacak kabiliyette bir üstün insan namzedidir. Talebenin davranışları öyle olmalıdır ki, mabette olduğu gibi esnafla temasında da büyük ruhi varlığını hissettirsin ve her yerde kendisine ve mesleğine karşı hürmet uyandırsın.

3. **Ders**, hakikatlerin araştırılmasıdır. Ders okumak, bazı hayati faydaları sağlamak için bir vasıta değil, hakikatler peşinde koşmak için başlı başına bir gayedir. İlköğretimin gayesi kalbin terbiyesi, orta öğretimde gaye aklın terbiyesi, yükseköğretimde ise ihtisaslardır.

İlkokul, kalbi temiz bir maya ile yoğurmak içindir. Bu maya, dinin sevgi telkinleriyle bütün mazi ve milli mefahir olmalıdır.

Orta mektep ve lisede aklın Doğu'dan, Batı'dan her taraftan sızan bütün ışıklarıyla yüklü metotlu hakikat araştırmaları, Farabi ile Gazali ve Pascal ve Pasteur'ü yan yana yaşatmalıdır. Liseler, ilk sınıflardan başlayarak ileride yükseköğretimin ihtisasına hazırlık yapacak bölümlere ayrılmalıdır.

4. İlim mabedimizin dördüncü duvarı, mektebin kendisidir. Kutsal çatısı altında siyasete aslan yer vermeyen, muallimin ilmi ve ahlaki otoritesinden başka hiçbir otorite tanımayan, ruhları huzur içinde birleştirici disiplinin barındığı mektep, ideal çatı...

Talebeyi muayyen mekteplere devam ve mutlaka muayyen muallimlerin derslerini takip için zorlamak, ilmin hür otoritesi ile bağdaşmaz. Talebe, mektebi ve muallimi de kendi serbestçe seçebilmedir. İstifade edebileceği hocaları, mektebi arar, bulur.

Yükseltebilen muallimleri, talebe serbestçe arar ve seçerse, bu iktidara sahip olmayan muallimler ya mesleğe veda eder veya çalışırlar.

Temel duvarlarını tanıtmaya çalıştığımız mektep denen milli müesseseyi bugünden kurmaya başlamalıyız. Bu müessese ilimle dinin bize emaneti olacaktır.

Bu mektep, Türk milletinin, kendi vücuduyla, kendi kalbi ve diliyle çevrildiği kendi çocuklarının mektebidir. Aynı zamanda bu mektep, bütün insanlığın zekâsına önder olacaktır. Ve bu mektebin, çocuklarına göstereceği yol, hakikatlerin, Allah'ın yoludur.³⁹

Sonuç ve Değerlendirme

Nurettin TOPÇU, geçen yüzyılın yetiştirdiği öncü, önder eğitimcilerimizdendir. Ömrünü maarife adanmış bir muallim, münevver ve dava adamı olarak karşımızda durmaktadır. Maarifi hayatının yegâne davası bilmıştır. Davası uğruna türlü yokluklar, zorluklar ve sürgünler yaşamıştır. Maarif davasının sadece fikri çilesini çekmemiş, her fırsat ve ortamda en yüksek sada ile haykırmıştır. Maarifin en önemli yapı taşı olarak gördüğü “**Milli Mektep**” teklifini günümüz eğitimcileri, akademisyenleri, bürokratları ve siyasetçileri yeniden ele alarak bu milletin kendi mektebine kavuşmasına katkıda bulunabilirler.

³⁹ A.g.e. s.108-112